

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Yttrande

1 (7)

Datum
2022-06-09

Ärendebeteckning
457-2188-2022

Regeringskansliet, Socialdepartementet
s.fs@regeringskansliet.se

Remiss om slutbetänkande (SOU 2022:6) Hälsa- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga. Svar senast 2022-06-10

Er beteckning: S2022/01247

Sammanfattning

Begreppet "katastrof" är centralt för utredningen och för författningsförslagen. Länsstyrelsen avstyrker den föreslagna definitionen av begreppet katastrof i förslaget till författningsändringar i Hälsa- och sjukvårdslagen (2017:30) Kapitel 2. Länsstyrelsen förespråkar användning av definitionen i Socialstyrelsens termbank.

Länsstyrelsen är positiv till utredningens ansats att åstadkomma en ökad samordning och gemensam planering mellan kommuner och regioner och ett förstärkt krav på att lämna hjälp mellan regioner och kommuner i samband med kriser och katastrofer.

Länsstyrelsen menar dock att författningsförslaget 16a kap. *Skyldighet att lämna hjälp och beslut om katastroftillstånd* är motsägelsefullt och otydligt när det gäller att förklara när en region eller kommun är skyldig att bistå en annan region eller kommun. Länsstyrelsen föreslår en omarbetning.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att regeringen ska ges rätt att förklara att det råder katastroftillstånd i en region eller en kommun samt när katastroftillståndet upphör. Länsstyrelsen avstyrker dock rätten att delegera föreskriftsrätten till annan myndighet.

Utredningen föreslår en ändring i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap avseende kommuner och regioners stöd till andra kommuner och regioner. Länsstyrelsen föreslår att motsvarande skyldighet för framtida krisituationer skrivs in i Hälsa- och sjukvårdslagen.

Länsstyrelsen stödjer utredningens förslag att en kommun eller region som drabbats av en katastrof och nekats stöd av en annan kommun eller region, ska kunna vända sig till högre instans som då kan besluta om att

annan kommun eller region ska bistå den drabbade kommunen eller regionen. Länsstyrelsen menar dock att ett sådant beslut endast bör fattas av regeringen och inte delegeras till en myndighet. Författningsförslaget i den här delen är även det otydligt och motsägelsefullt.

Länsstyrelsen stödjer därmed också utredningens förslag att inte genomföra förslaget i utredningen Struktur för ökad motståndskraft (SOU 2021:25) som föreslår att civilområdeschefen under höjd beredskap, efter hörande av Socialstyrelsen, ska ha rätt att besluta om utnyttjande av vårdplatser, förflyttning av personal, patienter och förnödenheter.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att skapa ett nationellt råd ”där berörda sjukvårdsmyndigheter, huvudmännen och Försvarmakten samlas för planering”, men uppfattar att det förslaget i praktiken redan är infört genom att regeringen utsett Socialstyrelsen till att vara sektorsansvarig myndighet inom området hälso- och sjukvård.

Avsnitt 1.5 - Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Föreslagna ändringar i HSL 2 Kapitlet 8 § samt diskussionen i avsnitt 4.1.2 om definition av begreppet "Katastrof" och andra begrepp inom krisberedskap

Utredningen förslår att begreppet "Katastrofmedicinsk beredskap" utgår ur Hälso- och sjukvårdslagen och ersätts av en utökad föreskriftsrätt för Socialstyrelsen som ska precisera vilken förmåga regioner och kommuner ska ha för att kunna hantera katastrofer och andra kriser.

Länsstyrelsen tillstyrker en utökad föreskriftsrätt för Socialstyrelsen på området och ser positivt på att tydligare definiera vilka resurser och vilken förmåga som ska finnas inom hälso- och sjukvården för att kunna upprätthålla en god beredskap.

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag till definition av begreppet katastrof och förordar att definitionen i Socialstyrelsens termbank används.¹

Socialstyrelsens definition innehåller orden "särskild händelse" vilket markerar att någonting har inträffat som går utöver den höga belastning som svensk sjukvård upplever nära nog dagligen. Det pågår ständigt en diskussion om bristande resurser och bristande kvalitet i vården.

En definition av begreppet katastrof måste därför tydligt markera att det då handlar om ett läge som är ovanligt och extremt i någon bemärkelse. Utredningens definition är inte tydlig på att det är en situation som skiljer sig från en vardag där normala kvalitetskrav ibland är svåra att upprätthålla. Utredningens definition anger bara att det är "en situation" där normala kvalitetskrav inte kan upprätthållas.

Definitionen bör därför enligt Länsstyrelsen tydligare markera att en katastrof är kopplad till en påfrestning på samhället och/eller hälso- och

¹ "[En] särskild händelse där tillgängliga resurser är otillräckliga i förhållande till det akuta behovet och belastningen är så hög att normala kvalitetskrav trots adekvata åtgärder inte längre kan upprätthållas"

sjukvården som går utöver vardagens belastning. Ordet ”situation” räcker då inte för att markera detta tillstånd.

Förslag på ändringar i HSL kapitel 6, 7 och 11 om Hälsa- och sjukvårdens planering samt statliga planeringsansvisningar

Länsstyrelsen tillstyrker samtliga utredningens förslag i 6, 7 och 11 kapitlen. Det är positivt att regionerna ska delges och följa statliga planeringsanvisningar för totalförsvarets hälso- och sjukvård samt genomföra de särskilda åtgärder för sådan hälso- och sjukvård som staten har bestämt. Det är viktigt att kommuner och regioner inkluderas i totalförsvarsplaneringen.

Länsstyrelsen kan se behov av att det också sker en uppföljning av skyldigheterna i de här delarna i Hälsa- och sjukvårdslagen.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om planering för att hantera händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka eller katastrofer samt för planering för totalförsvarets hälso- och sjukvård.

Länsstyrelsen tillstyrker tydliggörandet av regionernas ansvar att vid planeringen särskilt beakta behovet av gemensam planering med kommuner i regionen för att säkerställa en sammanhängande vårdkedja.

Författningsförslaget 16a kap. - Skyldighet att lämna hjälp och beslut om katastroftillstånd

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att utredningen föreslår ett förtydligt ansvar för regioner och kommuner att stödja varandra. Däremot upplever länsstyrelsen att de föreslagna paragraferna om detta i HSL 16 kap. är mycket svårtolkade och motsägelsefulla.

I de föreslagna bestämmelserna anges först att kommuner och regioner är skyldiga att lämna hjälp, därefter att de inte är det redan då de *befarar* att de själva kan komma att drabbas av en katastrof (men ännu inte är drabbade) och slutligen att de trots detta är skyldiga att lämna hjälp om de *är* drabbade men inte så svårt som den kommun eller region som begärt hjälp.

Länsstyrelsen förutser att detta kommer att skapa svårigheter i tolkningen av när och om en region eller kommun har en skyldighet att hjälpa eller inte.

Vidare föreslås att en region eller kommun som begärt - men inte fått - stöd, ska kunna vända sig till regeringen eller till den myndighet som regeringen utser (Socialstyrelsen anges). Socialstyrelsen kan då *”besluta att en kommun eller region ska lämna hjälp enligt 1 §”*.

Länsstyrelsen stödjer utredningens förslag men anser att ett sådant beslut endast bör fattas av regeringen och inte delegeras till en myndighet. Författningsförslaget är även i den här delen otydligt och motsägelsefullt.

Länsstyrelsen stödjer därmed också utredningens förslag att inte genomföra förslaget i utredningen Struktur för ökad motståndskraft (SOU 2021:25) som föreslår att civilområdeschefen under höjd beredskap, efter hörande av Socialstyrelsen, ska ha rätt att besluta om utnyttjande av vårdplatser, förflyttning av personal, patienter och förnödenheter.

Länsstyrelsen menar därför att 16 kap. 1-4 § behöver omarbetas.

16 kap. 7-8 §

I 16 kap. 7 § föreslås införande en ny ordning i svensk krishantering. I 7 § föreslås att regeringen eller Socialstyrelsen kan besluta att det råder katastroftillstånd i en drabbad kommun eller region i en situation då *”det inte med stöd av bestämmelserna i 1 § eller på andra sätt är möjligt att ge den hjälp som krävs för att häva katastrofen”*.

Länsstyrelsen avstyrker detta förslag.

Om en sådan ordning ska införas i det svenska krishanteringssystemet menar länsstyrelsen att det endast bör vara regeringen som kan fatta beslut om att katastroftillstånd råder i en region eller en kommun.

Att i ett svenskt sammanhang införa beslut om att katastrofläge råder och när det inte längre råder, tangerar också den större frågan om undantagslagar.

Även förslaget i 8 § upplevs som svårtolkad, då själva definitionen av katastrof i det medicinska sammanhanget är en situation då normala kvalitetskrav *inte* kan upprätthållas, trots omprioriteringar i verksamheten. Länsstyrelsen konstaterar att det är tveksamt vad 8 § tillför i sammanhanget eftersom den anger att en kommun eller region så

lång det är möjligt *ska* upprätthålla normala kvalitetskrav vid utlyst katastroftillstånd.

Även i denna del anser därför länsstyrelsen att utredningen behöver se över föreslagen lagtext.

Författning om utrymning och inkvartering

Utredningen föreslår en ändring i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap. Specifikt tar utredningen upp 2 kapitlet 5 § i den lagen som anger att ”*Kommuner och regioner som befolkningen lämnar på grund av utrymning är skyldiga att i skäligen omfattning lämna hjälp till de kommuner och regioner som i större omfattning får ta emot befolkningen*”.

Länsstyrelsen föreslår att motsvarande skyldighet för fredstida krissituationer skrivs in i Hälso- och sjukvårdslagen.

Detta vore till stor nytta bland annat inom kärnenergiberedskapens planering för storskalig utrymning, då människor flyttas från ett geografiskt område till ett annat.

Inom kärnenergiberedskapen ska det enligt Lag om skydd mot olyckor finnas en förmåga att genomföra utrymning av inre och yttre beredskapszonerna kring de tre svenska kärnkraftverken och också i Planeringszonerna som har en radie på ca 100 km och kring svenska kärnkraftverk. Kring Forsmarks kärnkraftverk som ligger i Uppsala län berör Planeringszonen 5 län och länsstyrelser. Kring kärnkraftverken i Ringhals och Oskarshamn berörs också ett flertal län och länsstyrelser. Planering för storskalig utrymning inom ramen för kärnenergiberedskapen berör därmed en stor del av landets 21 län och deras kommuner.

Länsstyrelserna, regionerna och kommunerna i dessa områden behöver bygga upp en utrymningsorganisation som både kan stödja egen befolkning vid en utrymning från en kommun eller region till en annan, alternativt ta emot utrymda personer och patienter från en annan region eller kommun.

5.2.1 - Inrättande av beredskapsråd

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att skapa ett nationellt råd ”där berörda sjukvårdsmyndigheter, huvudmännen och Försvarmakten

samlas för planering”, men uppfattar att det förslaget i praktiken redan är infört genom att regeringen utsett Socialstyrelsen till att vara sektorsansvarig myndighet inom området hälso- och sjukvård.

Länsstyrelsen vill påtala vikten av att civilområdescheferna och länsstyrelserna har inblick i denna planeringsprocess.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Göran Enander med handläggare, kärnenergiberedskap, krisberedskap Tomas Roland som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Försvarsdirektör Johan C Larsson, Avdelningschef Christel Benfalk, Länsråd Cecilia Magnusson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.